

het panacee zou blijken voor alle kwalen der menschheid. „Toch is er natuurlijk óók wel goeds en waars in zijn beweringen”, bulderde Mantringa's zware stem tegen storm en straatgeluiden in. „Van die kant moet het komen. Zoodra de moderne volkslegers het elkander doodschieten eenvoudig beginnen te weigeren, is het vanzelf uit met oorlogvoeren.”

„Nou, 'k hoop het nog te beleven, zeg!” riep Hoogland terug. Maar toen zij 't achterbalkon van hun tram bereikt en daar beschutting gevonden hadden, ging hij rustiger voort: „O, ontegenzeggelijk, er kan héél wat gedaan worden voor betere verstandhoudingen, ook door internationale aaneensluiting van intellectueelen, artiesten. En dóen moet je altijd, zonder op succes te rekenen, te hopen zelfs.... Alleen, ja — romanschrijvers zijn misschien wel wat meer dan anderen gewoon te letten op allerlei ingeboren menscheijkheden — ik ben helaas nog zoo zeker niet dat de mensch.... de zichzelf pedantweg homo sapiens noemende.... niet van nature een wreed en strijdlustig beest is. Let op kinderen, op jongens dan vooral. Ze vechten óm te vechten, voor hun plezier, om hun krachten te gebruiken, er zich bewust van te worden misschien.... te braniën.... te....”

„Jawel, vechten — worstelen, boksen — maar moorden is toch nog iets anders gelukkig! En dan die vernielingen.... Een groote europeesche oorlog — nú nog — voor de heele moderne cultuur en 't moreele wereldwezen zou niets afgrijselijkers denkbaar zijn!”

„Denkbaar? Je kunt je zooiets eenvoudig niet meer indenken,” gaf Hoogland toe. „De meest absolute razernij, zelfmoord van Europa zou het zijn. Maar ja.... krankzinnig zijn we nu eenmaal allemaal nu en dan, en een verzameling van ons het ergste. Daar moet je zoo voorzichtig meê wezen. Verdeelde verantwoordelijkheid verslapt onmiddellijk.”

„Vandaar zeker ook de mislukking van het parlementaire stelsel,” lachte de architect. „Intusschen, ik wou maar dat ik voor onze Tweede Kamer een nieuw gebouw in den Haag mocht poten. Potstausend!”

Ze zwegen een poos. Ondanks de sombere verschrikking der voorstellingen, die hun geest had opgeroepen, voelde Huib zich actief en monter. Krachtig verdrong hij in zijn binnenste alle geloof aan de mogelijkheid van een europeeschen oorlog. Die dan toch altijd „verklaard” zou moeten worden — en wie zou dát nog aandurven? De verantwoordelijkheid voor een niet met menschengedachten te omvâmen wereldramp! Och kom! Mompelend schokte de romanschrijver zijn schouders. Tijdverlies, je daar met ernst in te verdiepen. Wat ook Jan Mantringa niet scheen te doen — dat sterk en mannelijk, de toekomst aandurvend intellect. En Huib gevoelde 't opnieuw, hoe innig en bewonderend genegen hij hem was, dezen jongeren vriend, wien de zekerheid der overwinning uit de donkere, toch zoo klare blikken straalde. In zijn oogen